

правових механізмів та процедур, що дозволяють окремим громадянам, групам громадян та їх громадським об'єднанням здійснювати або брати участь у здійсненні громадського контролю за корупцією у державних органах шляхом реалізації права на інформацію про їх діяльність, а також права на критику та внесення пропозицій щодо корекції та покращення цієї діяльності. Наявність зазначених механізмів та процедур, що ґрунтуються на таких принципах відкритого уряду, як свобода інформації, транспарентність, підзвітність створює умови для реального здійснення цих прав. Таким чином, демократичний характер розглянутих механізмів та процедур, які зобов'язують органи державної влади враховувати у своїй нормотворчій та виконавчій діяльності критичні зауваження та пропозиції громадськості, що стосуються питань профілактики, виявлення та подолання корупції, є основою для ефективної взаємодії державних органів та громадських інститутів з метою вдосконалення форм та методів боротьби з корупцією.

Список використаних джерел

2. Government in the Sunshine Act. *U.S. General Services Administration*. URL: https://www.gsa.gov/system/files/SunshineAct_R2B-x3-g_0Z5RDZ-i34K-pR.pdf

3. Гриневич Л. Децентралізація управління освітньою системою (на прикладі Польщі). *Освіта і управління*. 2004. Т. 7. № 3-4. С. 58–62.

4. Background Document on Public Consultation. OECD. URL: <http://www.oecd.org/mena/governance/36785341.pdf>.

5. Administrative Procedure Act (5 U.S.C. Subchapter II) enacted June 11, 1946. Office of the Federal Register (OFR). URL: <https://www.archives.gov/federal-register/laws/administrative-procedure>

6. 'We the People': Five Years of Online Petitions. Pew Research Center. December 28, 2016. URL: <https://www.pewresearch.org/internet/2016/12/28/we-the-people-five-years-of-online-petitions/>.

7. UK Parliament. Find out more about e-petitions. URL: <https://www.parliament.uk/get-involved/sign-a-petition/e-petitions/>.

8. Плугатир М.В., Запотоцька О.В. Громадський контроль як засіб протидії корупції в діяльності публічної адміністрації іноземних держав. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 253–256.

Політова Анна Сергіївна,

доцент кафедри права Маріупольського державного університету, кандидат юридичних наук, доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання протидії корупції залишається актуальним для України. Не дивлячись на те, що протягом останнього року в статусі кандидата на вступ до ЄС наша держава робила рішучі кроки, спрямовані на подолання цього негативного явища; але повністю

подолати корупцію нам не вдається. Відзначимо, що за даними *Transparency International* 33 бали зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (*Corruption Perceptions Index – CPI*) за 2022 рік. Наш показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI [1]. Серед позитивних моментів, на які звертається увага: робота антикорупційних органів, результати роботи яких помітні, незважаючи на деякі обмеження, спричинені воєнним часом. Також ухвалення державної антикорупційної стратегії, довгоочікуване призначення керівника САП, що стало рушійною силою для активізації розслідувань щодо топ-корупції. Також свою ефективність показав Вищий антикорупційний суд – за 2022 рік суд розглянув 49 справ, з яких 37 – із винесенням вироків.

Проте, не дивлячись на позитивну динаміку щодо протидії корупції, наша держава має «корупційні скандали», серед яких:

– Екзаступнику міністра оборони висунули підозру за фактом «перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань в особливий період. За даними слідства, він лобював укладення договорів про постачання продуктів для військових за завищеними цінами, закупівель бронезилетів та інших речей для ЗСУ низької якості»;

– Колишньому в.о. директора Департаменту державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міноборони повідомили про підозру за фактом «розтрати коштів та перешкоджання законній діяльності ЗСУ – організовував закупівлю неякісних бронезилетів»;

– Чинному службовцю Міноборони повідомили про підозру у заволодінні коштами та службовій підробці. За даними слідства, «перебуваючи на посаді заступника директора підприємства ОПК, він нібито уклав фіктивний договір з іноземною компанією про проведення огляду, оцінки та технічного стану раніше відремонтованих 4 двигунів та 2 головних редукторів до авіатехніки»;

– Колишньому міністру енергетики висунули підозру у службовій недбалості, що «призвела до укладення збиткових для держави угоди на користь олігарха»;

– В.о. першого заступника Голови Правління ПАТ «Укртатнафта» повідомили про підозру «в умисному ухиленні від сплати податків, вчиненому за попередньою змовою із головним бухгалтером. Їхні дії завдали державі мільйонних збитків»;

– Посадовця Одеської ОВА, за даними Генпрокуратури викрито на хабарі 40 тис. дол. за махінації із землею [2].

Але вказані вище «корупційні скандали» не всі та є лише маленьким айсбергом у безлічі таких подій, про що може свідчити кількість облікованих корупційні кримінальні правопорушення та кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією та направлених цих видів кримінальних правопорушень до суду з обвинувальним актом:

	2021			2022			2023 (жовтень)		
	Обліковано кримінальних правопорушень	Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про	Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним актом	Обліковано кримінальних правопорушень	Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру	Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним актом	Обліковано кримінальних правопорушень	Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру	Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним актом
Ст. 191	11092	6040	5164	6698	3074	1903	8264	3729	2566
Ст. 210	17	2	2	3	0	0	13	0	0
Ст. 262	48	12	12	174	34	29	57	19	14
Ст. 308	356	338	240	338	322	315	1221	1166	1065
Ст. 312	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Ст. 313	98	87	73	63	55	46	103	82	59
Ст. 320	211	161	135	189	143	136	63	31	29
Ст. 354	36	27	22	33	24	15	55	49	46
Ст. 357	1916	1483	1386	1638	1347	1232	2104	1792	1624
Ст. 364	3955	260	183	2214	220	160	2773	664	618
Ст. 364-1	266	49	34	114	14	9	139	45	41
Ст. 365-2	422	86	55	239	38	29	201	50	26
Ст. 366-2 ¹	інформація відсутня у Єдиному звіті про кримінальні правопорушення			78	7	3	37	8	2
Ст. 366-3 ²	інформація відсутня у Єдиному звіті про кримінальні правопорушення			138	71	68	29	17	17
Ст. 368	1566	456	255	988	244	121	1344	378	177
Ст. 368-3	59	40	35	42	16	11	28	9	7
Ст. 368-4	19	9	4	14	6	2	9	5	1
Ст. 368-5	18	0	0	17	1	0	80	3	0
Ст. 369	1577	1157	1027	1512	1215	1018	1863	1382	1296
Ст. 369-2	249	159	125	220	136	91	354	218	148
Ст. 410	191	18	11	250	30	24	195	18	10

¹ Кодекс доповнено ст. 366-2 відповідно до Закону України від 04.12.2020 № 1074-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»

² Кодекс доповнено ст. 366-3 відповідно до Закону України від 04.12.2020 № 1074-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»

Що ж стосується судових справ та винесених вироків, то протягом 2022 року у касаційному порядку переглянуто судові рішення у кримінальних провадженнях про корупційні кримінальні правопорушення стосовно 257 [301] осіб, або 11,8 % [10,2 %] від загальної кількості осіб, щодо яких переглянуто судові рішення у касаційному порядку упродовж минулого року. За результатами розгляду касаційних скарг судові рішення залишено без зміни щодо 134 [156] осіб, або 52,1 % [51,8 %] від кількості осіб, судові рішення стосовно яких у справах зазначеної категорії переглянуто у касаційному порядку. Касаційну скаргу задоволено та судові рішення скасовано щодо 116 [121] осіб, або 45,1 % [40,2 %]. У тому числі із закриттям провадження – стосовно 1 [5] особи; із призначенням нового розгляду: у суді апеляційної інстанції – стосовно 103 [107] осіб, у суді першої інстанції – щодо 12 [9] осіб. Змінено судові рішення щодо 7 [24] осіб, або 2,7 % [8 %] [3, с. 22].

Окрім того, упродовж 2022 року у касаційному порядку переглянуто судові рішення у кримінальних провадженнях, ухвалені Вищим антикорупційним судом (далі – ВАКС). Так, колегіями суддів Першої та Третьої судових палат ККС ВС за касаційними скаргами усього розглянуто 27 [15] таких кримінальних проваджень (на 80 % більше). За результатами касаційного розгляду у задоволенні скарги відмовлено та судові рішення залишено без зміни у 12 [9] кримінальних провадженнях, або 44,4 % [60 %] від загальної кількості переглянутих у касаційному порядку кримінальних проваджень, судові рішення в яких ухвалені ВАКС. Касаційну скаргу задоволено та судові рішення скасовано у 15 [5] кримінальних провадженнях, або 55,6 % [33,3 %]. Із загальної кількості скасованих судових рішень у 1 [3] провадженні судові рішення скасовано із закриттям кримінального провадження (6,7 % від загальної кількості скасованих). Судове рішення скасовано із направленням на новий розгляд до Апеляційної палати ВАКС у 14 [2] кримінальних провадженнях (93,3 %) [3, с. 23].

Таким чином, підводячи підсумок можна стверджувати, що бажання протидіяти корупції в Україні має два аспекти:

по-перше, це встановлення відповідальності, зокрема, кримінальної за корупційні кримінальні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією; затвердження державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки та прийняття змін та доповнень до інших нормативно-правових актів;

по-друге, це реальна ситуація щодо практики притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією. І саме в цьому аспекті Україна має проблеми, адже розпочати досудове розслідування та розглянути справу в суді – це різні стадії кримінального провадження, і винесений вирок за цими справами не завжди є. Це підтверджується і наведеною нами статистичною інформацією щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та направлених до суду з обвинувальним актом.

Вважаємо, що ефективність протидії корупції в Україні має доволі низький відсоток, а носить лише правотворчий характер, яке полягає в удосконаленні положень Кримінального кодексу України, розширенні повноважень антикорупційних органів, збільшенні їх кількості тощо. Реальна ефективність протидії корупції – це кількість покараних за такі діяння.

Список використаних джерел

1. Маятник боротьби з корупцією в Україні: крок вперед після кроку назад. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>.
2. Андрійчук А. «Громадський контроль обмежений». Як війна впливає на рівень корупції в Україні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/indeksiv-spryunyattya-koruptsiyi-ukrayina/32248930.html>
3. Аналіз здійснення правосуддя Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду у 2022 році. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Analiz_zdijsn_pavos_KKS_VS_2022.pdf.

Сахарова Олена Борисівна,

начальник третього відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

КОРУПЦІЙНІ ВИЯВИ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СИСТЕМИ «ШЛЯХ» У РАЗІ ПЕРЕТИНУ КОРДОНУ ВІЙСЬКОВОЗОВБОВ'ЯЗАНИМИ ОСОБАМИ

На 1 березня 2023 р. на виїзд чоловіків за кордон через систему «Шлях» було видано понад 1,2 млн дозволів, при цьому більшість дозволів – за бізнес-поїздками [1]. Сюди входить і оформлення водіїв-дальнобійників. Причому основний обсяг оформлення таких дозволів припав на листопад 2022 р.– лютий 2023 р.: тоді було видано близько 400 тисяч таких дозволів [1]. А за категорією «На потреби ЗСУ/гуманітарна допомога» видано лише 13,4% усіх дозволів (близько 170 тисяч) [1]. За цією категорією тільки з грудня 2022 р. по лютий 2023 р. також простежується зростання обсягу видачі документів. До листопада 2022 р. видавалось приблизно по 11 тисяч дозволів на місяць, за січень-березень 2023 р. – більше, ніж по 20 тисяч дозволів. При цьому система «Шлях» не є достатньо прозорою та вразлива до маніпуляцій. Наприклад, немає у відкритому доступі даних щодо тих, хто порушив терміни поїздок за кордон.

З цього приводу важливо наголосити, що практично півтора року тому для волонтерів та водіїв, які привозять з-за кордону гуманітарну допомогу для ЗСУ, почала використовуватися система